

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд на редовната докторантка

Наталия Петрова Сотирова-Милчева на тема

„БЪЛГАРО-ГРЪЦКИ ЛЕКСИКАЛНИ ХИБРИДИ

(СЪЩЕСТВИТЕЛНИ ИМЕНА)“

с научен ръководител проф. д-р Ив. Кочев в Катедрата по етнология и балканистика на Филологическия факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 2.1. (Филология), научна специалност 05.04.11 Общо и сравнително езикознание (Балканско езикознание)

Докторантката Наталия П. Сотирова-Милчева, родена в Благоевград (1978 г.), е школувана изцяло в ЮЗУ, Благоевград. Тук завършва специалността Българска филология (с втора специалност новогръцки) и с професионална квалификация магистър филолог (2001 г.). Тук става хоноруван асистент (2006 г.), редовен асистент (2010 г.), редовен докторант (2010 г.). Член е на Дружеството на елинистите в България и на Център „Фрикториес“. Участва в екипа на 3 научни проекта. Публикува в София, Благоевград и чужбина. Участва в научни конференции също у нас и в чужбина. Като докторантки тя е един от много редките случаи не само в нашия университет, но и в България със завършването на докторантурата си една година по-рано от предвидения тригодишен срок, въпреки трудността и обема на темата ѝ и въпреки професионалната ѝ натовареност като асистент във факултета. Нейната завидна трудоспособност, изключителна отговорност и желание за квалификация нямат аналог досега в моята практика, макар че съм ръководил двадесет и пет успешно защитили докторанти.

Темата на дисертацията е *актуална в научно и научно-приложно отношение*. Нейната разработка спомага за да се получат отговори на въпросите: Кои са истинските заемки от гръцки в български език?; Какви са резултатите от подложените на преобразуване по словообразователните закони на българския език гръцизми?; Как те се превръщат вече в пълноценни членове на българската лексикална, деривационна и речникова система?, т.е. как възниква съществена разлика между гръцките заемки и покъсно създадените българо-гръцки хибридни образувания. Отделянето на хибридите в специална категория отчита новия статус на гръцките основи от заемките в посочените системи. Това показва, че 1) променените гръцизми вече трайно са навлезли в българския език, 2) асимилирани са били с помощта на многобройни български суфикси и 3) повечето от тях сега дори не се чувстват като чуждици.

Приложената методология също е нова. Поради обективно посложния характер на хибридите (като съчетания от гръцки с български морфологични елементи), те се изследват двупланово: *диахронно* – по отношение на произхода на гръцката основа и на връзките ѝ с други категории в стария (гръцки) език и *синхронно* – по отношение на връзките ѝ вече с продуктивните склонности в новия (български) език. Резултатите, макар и очаквани, са изненадващо фрапиращи. Ярките схеми (с. 8–12, а също така и 139–142) на случаите, при които е налице словообразователна асимилация на гръцките заемки с български форманти говорят за необикновена честотност и продуктивност: по 7 са производните на *стивасвам*, *панаир* и *куф*; 8 – на *орисвам*; 9 – на *вапсам* и *прокопсам*; 10 – на *скандал*; 11 – на *калесвам*, *палав* и *евтин*; 13 – на *даскал*; 14 – на *самар*; 15 – на *комат*; 23 – на *типер*. Повечето от производните не се чувстват като чуждици, срв. напр. *палав*: *палавец*, *палавица*, *палувам*, *попалавя се*, *спалавя се*, *палавник*, *палавница*, *палавицина*, *палавост*, *палават*, *припалав*, а като напълно домашни синхронно обосновани формации. „Следователно – отбелязва ав-

торката – що се отнася до синхронния анализ, изследването се базира върху словообразователната теория на М. Докулил (1962, 1967)“. Приносът на Сотирова в случая е именно в съчетаването на двата метода – нещо, което досега не е извеждано като теоретична обосновка.

Източниците на езиковия материал са обемисти. Те обхващат речници като Български етимологичен речник на БАН – 7 тома (1971, 1979, 1986, 1995, 1996, 2002, 2013); Етимологически и правописен речник на българския книжовен език на Ст. Младенов (1941); Речник на чуждите думи в българския език (1982); Речникът на Н. Геров, т. I–VI фактически е използван, тъй като изцяло той е включен в БЕР. Материал е привлечен и от специалните изследвания за гръцките заемки в българския език (М. Филипова-Байрова, Хр. Дзидзилис, В. Будзишевская и др.).

Трудът съдържа 190 стр. Състои се от Увод, Словообразователен анализ, Обобщение, Използвана литература и 2 приложения накрая на индекса.

В Увода след прегледа на схващанията на авторите, занимавали се с проблема за гръцките заемки в български (Н. Андриотис, Д. Матов, М. Филипова, Ал. Милев, К. Мирчев, А. Саламбашев и др.), докторантката основно се спира на принципната делитба за процесите на интеграция на заимстванията, извършена от В. Кювлиева на а) *морфологична адаптация* и б) *словообразователна асимилация*. Накратко, тук тя разглежда основните постановки и свързаните с тях термини от словообразователната теория на М. Докулил.

Централната и най-важна (втора) част на труда носи наименованието „Словообразователен анализ на българо-гръцките хибридни формации“. Разгледани са следните категории от хибриди: *Nomina agentis*, *Nomina actoris*, *Nomina attributiva*, Имена за носители на субстанциално отношение (с четирите субкатегории), *Nomina instrumenti*, *Nomina loci*, *Nomina actionis et nomina resultativa*, *Nomina collectiva et singulativa*, *Nomina deminutiva et meliorativa* (с названията за малки същества и същности), *Nomina*

augmentativa et pejorativa, Nomina mota и Префиксни образувания. Извършеният анализ е точен, прецизен, убедителен.

В Третата част е направено Обобщението. Подчертано е, че хибридите се превръщат в маркер за словообразователната динамика, поради което заемат специално място в българския лексикален фонд. Повечето от тях образуват цели етимолого-словообразователни гнезда, в които формациите мотивират (и са мотивирани от) други производни названия. В основата на тези многобройни субстантивни гнезда ляга най-вече съществителното име, следвано от глагола, прилагателното и наречието. Сотирова йерархизира и българските форманти по честота: *-ник (-аник), -ар; -ница (-аница), -ка (-арка, -ачка, -ливка)* – при агентите; *-ар, -джия (-аджия), -ник, -ин, -арка (-ярка), -анка, -алка, -джийка, -ица (-ница), -ка, -енка, -че* при акторисните и т.н. Така тя достига до изграждането на словообразователните *хибридни модели*, създадени след обобщаването на словообразователните типове от всички словообразователни категории: модел със суфикс *-ник* (включващ типове от N. agentis, N. actoris и N. attributiva), срв. *калесник, друмник, палавник*. Тя прави изводи и за валентността на мотивиращата основа. Сочи, че една и съща мотивираща основа се открива в няколко хибридни формации (с различни значения): *пиперкар* (човек), *пиперник* (градина), *пиперница* (туршия), *пиперко* (отново човек), *пиперниче* (съд) и т.н. Не са отбягнали от погледа на авторката и композитите с две теми: българска и гръцка: *(х)ороигреџ // игро(х)ореџ*, които се превръщат в словообразователни синоними.

Не по-малко важен е и чисто лексико-семантичният извод за хибридите, отнасящ се до тематичното им разпределение: личен живот, поведение, професии, външност, конфесионалност, националност и още мн. др.

И накрая, *генералният извод* за хибридните образувания е, че те със своята многобройност и адаптираност участват активно в синхронните словообразователни процеси на българския език.

Към основния текст на дисертацията са приложени две изключително ценни допълнения във формата на индекси: Приложение №1 – „Индекс на анализирани в работата хибридни формации“ и Приложение № 2 „Обратен индекс по словообразователни модели“.

Библиографията към работата и към автореферата е богата и отразява отличното познаване от докторантката на проблема.

Справката за приносните моменти е точно формулирана, тя посочва действителните приноси на Сотирова. Според мене, те са следните:

1. Дисертацията за първи път поставя за разглеждане проблема за българо-гръцките субстантивни хибриди у нас, в Гърция и в света.
2. В нея се достига до извода, че в резултат на словообразователната асимилация обемът на хибридизацията в български е изключително голям.
3. Работата е важна и в методологическо отношение със съчетаването на методите на диахронния и синхронния анализ.
4. Извършени са разнотипни класификации на хибридите: по словообразователни категории, типове, модели, тематични кръгове и др.
5. Езикът на изследването е ясен, точен, професионален.
6. Работата е написана от автор с несъмнена ерудиция по проблема.

Като има предвид изброените по-горе високи качества на дисертационния труд, с пълна убеденост предлагам Наталия П. Сотирова-Милчева да придобие образователната и научна степен „доктор“.

20. 11. 2016 г.

София

Подпис:

(Проф. д-р Ив. Кочев)